

עין הרע - מהי?

ביאור הדברים עפ"י יסודות שקבלתי ממו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל
שהסביר מהי "עין הרע".

כמה הלכות נאמרו שיסודן וטעמן משום עין הרע: המוצא כסות
שוטחה לצורכה אבל לא לכבודו, אך אם נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה
בין לצרכו ובין לצורכה, - משום עינא, ופרש"י "שתשלוט בה עין רע
של אורחין" (ב"מ ל.). וכן אמרו חז"ל (ב"ב ב:) "אסור לאדם לעמוד
בשדה חברו בשעה שהיא עומדת בקמותיה" ופרש"י "שלא יזיקנו בעין
רעה". גם בשו"ע (או"ח סי' קמא ס"ו) נפסק שלא יקראו לתורה שני
אחים או אב ובן זה אחר זה - משום עין הרע. ושנינו: רב סליק לבי
קברי, עבד מאי דעבד, ופרש"י "יודע היה ללחוש על הקברות ולהבין
על כל קבר וקבר באיזו מיתה מת, אם מת בזמנו אם בעין רעה". אמר,
תשעין ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ (ב"מ קז:).

וצריך ביאור, איך יכול אדם להזיק לזולת ע"י שמטיל בו עין הרע,
הלא ממה נפשך, אם נגזר עליו מלמעלה שמגיע לו ההיזק, הרי גם אם
חברו לא יטיל בו עין הרע - יוזק, ואם לא נגזר עליו שינזק, כי אז לא
יגרם לו כל נזק אף אם מן-דהו יטיל בו עין הרע?

עין הרע - כח הרצון

עין הרע הוא כח מיוחד שהטביע הקב"ה בבני אדם להזיק לזולת
ע"י מחשבה ורצון, שבתנאים מסוימים כח המחשבה הוא כח חזק, שיכול
להוציא את הרצון מהכח אל המעשה, ולהזיק בפועל.

מו"ר זצ"ל (עי' ממ"א ג' עמ' 97) הסביר זאת: השי"ת ברא את
האדם עם כוחות ורצונות כבירים היכולים לפעול הן לטוב והן למוטב,
כפי שנאמר (בראשית טו,) "בצלם אלוקים עשה את האדם". אצל הקב"ה
עצם הרצון הוא מציאות, "ברוך שאמר - רצה - והיה העולם", ואילו
אצל האדם יש מרחק בין המחשבה למעשה, דהיינו להפוך ולהוציא לפעול
את כח המחשבה והרצון אל המעשה. אולם הקב"ה הטביע באדם כח
מיוחד אשר בתנאים מסוימים יש אפשרות לפעול ולהשפיע ע"י כח הרצון,

עד כדי העמדת דבר בסכנה¹, אמנם הרבה פעמים אין אפשרות לאדם להשפיע בפועל ע"י כח הרצון שלו, וזאת משום שכשם שהקב"ה הטביע בו כח ורצון הבחירה, כך גם לחברו יש כח ורצון, וכח הרצון של חברו הוא המתנגד ומפריע לכח הרצון שלו לצאת אל הפועל. יתכן גם שמה שמונע מכח הרצון והבחירה של האדם להזיק לחברו, אלו הן זכויותיו של חברו אשר עומדות לו אף בשעת סכנה. והשאלה בכל מקרה של עין הרע היא: איזה בחירה ורצון יש להם יותר כח לפעול, האם כח הבחירה והרצון שלו או של חברו.

חיוב עדים זוממים – תוצאה מכח הרצון שלהם

וכך מבאר המהר"ל (גור אריה דברים יט, יט, ובאר הגולה באר שני עמ' כד) את עונש עדים הזוממים הנענשים על זממם דוקא במקרה שעדיין לא יצא זממם אל הפועל כמבואר בגמ' (מכות ה:), אבל אם מחשבת זממם יצאה אל הפועל אין נענשים. ולכאורה מצד הדין היה צריך להיות להיפך, לחייבם בדוקא במקום שהוציאו את זממם מהמחשבה אל המעשה, יותר מאשר אם לא יצאה מחשבתם הרעה לפועל.

1. עי' רבינו בחיי (במדבר כב, מא) "והיה בלק מתכוין בכל פעם ופעם להעלות את בלעם במקום גבוה שיראה העם משם ויתכוין אליהם לכח ההבטה שיביט בהם כי זה מכוונות הנפש".

וכענין הנזכר בדברי רז"ל (בב"ק קיז.) דלי גבינאי דבעינא למחזיה, דלי ליה, יחב ביה עיניה ונח נפשיה" (הגביהו לי עיני שרצוני לראותו, הגביהו לו נתן עיניו בו ומח).

וכך כתב החזון איש (ב"ב ליקוטים סי' כ"א לדף יד): "יהבו רבנן עינייהו ונח נפשיה, מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של גשמים מוצקים, וכדאמר פסחים נ: כיון דנפיש אפחזייהו שלטא בהו עינא וכו' ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה, ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עליה בדין שמים לאבדן הדבר ניצל, אבל כשנגזר הדבר לאבד מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר וע"י זה הוא כלה... אע"ג דבלא דינא לא מיית אינש, משום דשטן מקטרג בשעת סכנה, ואדם נידון בכל יום, וגם בדין יוהכ"פ קובעין לפעמים להניחו אחרי טבע העולם ולא לעשות לו נס".